

Viite

Asia

OSA; Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.1.2021

Puheenjohtajamaa Portugali järjestää sisäministereiden epävirallisen kokouksen videoyhteydellä 28.1.2021. Suomea edustaa kokouksessa valtiosihteeri Olli-Poika Parviainen.

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Ministerit jatkavat keskustelua **EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksesta** edellisen puheenjohtajamaan Saksan laatiman edistymisraportin pohjalta. Uudistuskokonaisuuden osana annetusta tiedonannosta on annettu 14.10.2020 E-kirje (E 125/2020 vp). Suomen kannat kokonaisuuteen liittyviin asetusehdotuksiin on määritelty eduskunnalle 12.11.2020 toimitetuissa eduskuntakirjelmissä.

Kokouksessa käydään keskustelua myös **Schengen-alueen tulevaisuudesta**. Komission on tarkoitus antaa toukokuussa 2021 uusi strategia Schengenin tulevaisuudesta. Suomi osallistuu aktiivisesti Schengen-järjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja tukee Schengen-alueen vahvistamista. Schengenin vapaan liikkuvuuden periaatteen turvaaminen on tärkeää.

Lisäksi ministerit keskustelevat **Europolin tulevaisuudesta** komission joulukuussa antaman Europol-asetuksen muutosehdotuksen pohjalta. Suomi tukee Europol-asetuksen uudelleenarviointia ja katsoo, että asetusta on kehitettävä, jotta Europolin mahdollisuuksia tukea jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia voidaan tehostaa. Suomen kannat asetusehdotukseen määritellään valmisteilla olevassa U-kirjelmässä.

Asialista:

1. EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus **s. 3**
2. Schengen-alueen tulevaisuus **s. 9**
3. Europolin tulevaisuus **s. 12**

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2021-00009

MMO Niskanen Katri(SM)

18.01.2021

Asia

OSA; Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.1.2021; EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus

Kokous

Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.01.2021

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 23.9.2020 kokonaisvaltaisen tiedonannon maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta (*New Pact on Migration and Asylum*). Tiedonanto kattaa politiikan kaikki keskeiset alueet ja antaa suuntaa alkaneelle lainsäädäntökaudelle. Liitteenä annettiin säädösehdotuksia, joilla käynnistetään uudelleen EU:n yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistaminen. Tiedonannosta on annettu E-kirje 14.10.2020 ja sen liitteenä annetuista viidestä säädösehdotuksesta kaikista erikseen joko U-kirjelmä tai U-jatkokirje 12.11.2020.

Uudistuskokonaisuutta käsiteltiin Saksan puheenjohtajakauden aikana aktiivisesti sekä teknisellä että poliittisella tasolla. Keskusteluiden yhteenvetona annettiin joulukuussa 2020 puheenjohtajan edistymisraportti, jossa kuvataan yhteisymmärryksen kohteita ja jatkoselvitettäviä kysymyksiä uudistuksen keskeisillä osa-alueilla. Keskustelua jatketaan Portugalin puheenjohtajakauden ensimmäisessä sisäministerikokouksessa 28.1.2021 Saksan edistymisraportin pohjalta. Puheenjohtajan tausta-asiakirjaa tai muuta virallista tietoa keskustelun tavoitteista ei muistion laatimishetkellä ole vielä käytettävissä. Epävirallisten tietojen mukaan keskustelua on tarkoitus käydä ainakin turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen liittyvästä yhteisvastuun kysymyksestä: millaisia tukitoimia jäsenvaltiot pitävät tarkoituksenmukaisina sekä tukea antavan että siitä hyötyvän jäsenvaltion näkökulmasta.

Suomen kanta

Seuraavat kannat on määritelty 14.10.2020 annetussa E-kirjeessä E 125/2020 vp:

Suomi on sitoutunut yhteisiin eurooppalaisiin ratkaisuihin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kehittämiseksi ja on valmis avoimiin, joustaviin ja kompromissihakuisiin keskusteluihin komission esitysten pohjalta. Kaikessa kansallisessa ja EU:n toiminnassa on kunnioitettava kansainvälisen oikeuden velvoitteita sekä perus- ja ihmisoikeuksia.

Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa on tehtävä kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti perustuen ajantasaiseen tilannekuvaan, laajaan ja tietoon pohjautuvaan analyysiin sekä tulevan kehityksen ennakkointiin. Tietoa tarvitaan unioniin suuntautuvista muuttoliikereiteistä kokonaisuuksina, turvapaikanhakijoiden määrästä unionissa ja jäsenvaltioiden välillä tapahtuvasta luvattomasta edelleen liikkumisesta.

Tarvitaan eri politiikkasektoreiden yhteisiä, johdonmukaisia toimia EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi, ja niiden tueksi eri tietojärjestelmistä saatavan tilastotiedon kattavaa hyödyntämistä analyysitarkoituksiin.

On tärkeää luoda tasaveroisia ja kestäviä kumppanuuksia muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ja edistää niiden kautta EU:n tavoitteita liittyen esimerkiksi pakotetun muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vaikuttamiseen ja muuttoliikkeen hyvään hallintaan. Kumppanuuksissaan EU:n tulee pyrkiä vaikuttamaan siihen, että myös kumppanimaiden maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka olisi kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Laillisten väylien kehittäminen ja niiden saavutettavuus myös kansainvälistä suojelua tarvitseville henkilöille on tärkeä osa kokonaisvaltaista ja kestävästä EU:n maahanmuuttopolitiikasta. Erityisesti komission kannattama uudelleensijoittamisen lisääminen on tärkeää haavoittuvimmassa asemassa olevien pakolaisten auttamiseksi.

Suomi tukee ratkaisun löytämistä yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistukseen ja pitää järkevänä, että tulevat keskustelut perustuvat EU:ssa jo saavutettuun yhteisymmärrykseen. Sujuvat ja laadukkaat turvapaikkamenettelyt alkuvaiheen seulonnasta lähtien takaavat, että hakija voi luottaa asiansa oikeudenmukaiseen käsittelyyn ja ratkaisu tehdään kohtuullisessa ajassa. Nopeutettujen menettelyiden asianmukainen käyttö on osa toimivaa järjestelmää, mutta samalla on huolehdittava riittävästä oikeusturvatakeista. Nopeutetut menettelyt eivät saa johtaa yksilöllisen arvioinnin heikkenemiseen eikä turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vaarantumiseen, riippumatta turvapaikanhakijan alkuperämaasta. Tehokas ja kestävä paluujärjestelmä sekä toimiva takaisinottoyhteistyö kolmansien maiden kanssa on myös keskeinen osa maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kokonaisuutta.

Suomelle on tärkeää, että oikeudenmukaisen menettelyn lisäksi riittävä oikeus muutoksenhakuun takaa oikeusturvan toteutumisen kaikissa tilanteissa, ja että haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tarpeet huomioidaan asianmukaisesti. Suomi edistää lapsen oikeuksien ja lapsen edun ensisijaisuuden toteutumista.

Turvapaikkajärjestelmän ja vastuunjaon EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista on oltava oikeudenmukainen ja kestävä siten, että normaalitilanteessa kaikki jäsenvaltiot pystyvät suoriutumaan velvoitteistaan. Hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva valtio on voitava määrittää nopeasti, selkeästi ja yksiselitteisesti. On myös luotava lainsäädännöllisesti selkeä ja käytännössä toimiva järjestely korkean muuttoliikepaineen tilanteisiin ja erilaisiin kriiseihin, jotta jäsenvaltioille kohdistetaan nopeasti ja vaikuttavasti kaikki niiden tarvitsema tuki ja varmistetaan yhteisen turvapaikkajärjestelmän toimivuus ja maahanmuuton hallinta myös näissä tilanteissa. EU:n on varmistuttava perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta myös muuttoliikepaineen ja kriisin tilanteissa. Vahva eurooppalainen turvapaikkavirasto on tärkeä osa yhteistä järjestelmää.

Turvapaikkajärjestelmän uudistamisessa voidaan edetä vaikuttavasti myös hyväksymällä ehdotuksia eritahtisesti. On tärkeää löytää viipymättä ratkaisu jäsenvaltioita jakaviin

kysymyksiin, ja tulevissa neuvotteluissa tarvittaneen joustavia ja innovatiivisia etenemistapoja. Suomi vaikuttaa neuvotteluissa aktiivisesti toimivan yhteisen järjestelmän luomiseksi.

Seuraavat kannat on määritelty 12.11.2020 annetussa U-kirjelmässä U 62/2020 vp:

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:ssa luotaisiin pysyvä ja kaikkia jäsenvaltioita sitova ratkaisu etsintä- ja mereltä pelastettujen pelastusoperaatioiden jälkeisiin maihinnousutilanteisiin (SAR), jotka liittyvät ulkorajan ylittämiseen ja joissa on maahantulopyrkimys, tapauskohtaisten ja tilapäisten ratkaisujen sijaan. Menettelyn tulisi tukea sekä tukitoimista hyötyvää jäsenvaltiota, että yhteisen järjestelmän toimivuutta. Samalla on myös tarve kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ihmishenkien menetyksiin Välimerellä arvioitaessa EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkajärjestelmää, sekä kehittää keinoja tämän välttämiseksi. Jäsenvaltiolla tulisi myös olla ennalta sovitun kehyksen puitteissa mahdollisuus päättää, minkälaisiin tukitoimiin se on valmis sitoutumaan.

Valtioneuvosto katsoo, että muuttoliikepaineen tilanteessa tukijärjestelmän tavoitteiden täysimääräinen toteutuminen edellyttää, että järjestelmä on kaikkia jäsenmaita velvoittava. Tämä lisää myös yleistä luottamusta järjestelmään. Valtioneuvosto näkee tarpeelliseksi riittävän laajan keinovalikoiman osoittaa yhteisvastuuta muuttoliikkeen painetilanteessa, jotta EU:ssa on mahdollista vastata kuhunkin tilanteeseen parhaiten vaikuttavilla toimilla. Jäsenvaltioilla tulisi myös olla ennalta sovitun kehyksen puitteissa mahdollisuus päättää, minkälaisiin tukitoimiin se on valmis sitoutumaan.

Sisäisten siirtojen osalta valtioneuvosto kannattaa joustonvaraa sen suhteen, sitoutuuko jäsenvaltio vastaanottamaan turvapaikanhakijoita vai jo kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä. Valtioneuvosto tarkastelee huolellisesti sitä mahdollisuutta, että tukea voi osoittaa myös edistämällä laittomasti oleskelevien henkilöiden paluuta perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Järjestelmän toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että jäsenvaltiot kattavasti osallistuvat sisäisiin siirtoihin. Jos jäsenvaltio päättää osallistua muihin tarvittaviin tukitoimiin, esimerkiksi toimittamaan materiaali- tai asiantuntija-apua tai ulkoista ulottuvuutta koskeviin toimiin, tulee näiden toimien olla vaikutuksiltaan sellaisia, että ne aidosti kompensoivat sisäisiä siirtoja ja toimia paluun edistämiseksi.

Neuvotteluissa on myös varmistettava, että tukitoimien toteuttamista sekä SAR että painetilanteessa koskevat menettelysäännökset muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden ja että menettely on myös käytännössä toimiva ja tehokas. Jokaisessa prosessin vaiheessa tulee olla selvää, mitä toimia jäsenvaltioilta odotetaan ja missä ajassa.

Pääasiallinen sisältö

1. Komission ehdotukset EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamiseksi

Komission 23.9. antama tiedonanto on laaja-alainen ja noudattaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Uudistuksen keskeisin elementti on ratkaisun hakeminen yhteisen turvapaikkajärjestelmän ongelmakohtiin. Työ rakentuu komission jo vuonna 2016 antamalle seitsemän säädösehdotuksen kokonaisuudelle, jonka tarkoitus oli nostaa harmonisoinnin tasoa ja tehdä yhteisestä turvapaikkajärjestelmästä tehokkaampi ja kriisinkestävämpi. Yhtään ehdotusta ei kuitenkaan saatu hyväksytyä erityisesti yhteisvastuuta koskevien kysymysten jakaessa jäsenvaltioiden näkemyksiä. Viiden

ehdotuksen osalta edettiin kuitenkin jo pitkälle kolmikantaneuvotteluissa Euroopan parlamentin kanssa.

Työtä turvapaikkapolitiikan kehittämiseksi jatketaan nyt suurelta osin jo saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta eli monet vanhoista ehdotuksista pysyvät ennallaan. Komissio antoi syyskuussa 2020 kokonaan uudet ehdotukset muuttoliikkeen hallinnasta, kriisiajan mekanismeista sekä tarkastus- ja seurantatoimista ulkorajalla. Lisäksi turvapaikkamenettelyasetuksesta ja Eurodac-järjestelmää koskevasta asetuksesta annettiin muutetut ehdotukset. Turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen liittyy kiinteästi paluudirektiivin muuttaminen, jota koskevan ehdotuksen komissio antoi vuonna 2018 ja josta neuvotteluita jatketaan vanhan ehdotuksen pohjalta.

Komissio keskeisenä tavoitteena on saumaton prosessi rajatarkastuksesta turvapaikkamenettelyyn ja tarvittaessa paluuseen. Kokonaisuuteen kuuluvat alkuvaiheen seulpta ja tietyn reunaehdoin pakollinen rajamenettely turvapaikkamenettelyn muotona sellaisille henkilöille, joiden kohdalla todennäköisyys saada kansainvälistä suojelua on alhainen. Liittyn kysymykseen vastuunjaosta ja yhteisvastuusta, vuoden 2016 ehdotus Dublin-järjestelmän uudistamiseksi korvataan nyt kokonaisvaltaisemmalla muuttoliikkeen hallinnan järjestelmällä, jossa paineen kohteeksi joutuvan maan tukeminen olisi pakollista. Tukitoimien valinnassa jätettäisiin jäsenmaille harkintaa tärkeimpien tukimuotojen ollessa henkilöiden sisäiset siirrot sekä toimet paluun tukemiseksi. Merellä tapahtuvien etsintä- ja pelastusoperaatioiden jälkeen jäsenvaltioihin rantautuneet henkilöt muodostaisivat jatkossa oman kategoriansa yhteisvastuutoimia varten.

Muiden maahanmuuttopolitiikan osa-alueiden suhteen komissio jatkaa tiedonannossa pitkälti viime vuosien keskusteluiden suuntaisesti. EU:n varautumista, valmiutta ja kriisiajan toimintaa kehitetään uudistuksen myötä suunnitelmallisemmaksi ja koordinoitummaksi. Ulkosuhteiden osalta pyritään kumppanuuksien vahvistamiseen yhä strategisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Paluupolitiikassa keskeistä on paluudirektiivin uudistuksen lisäksi Frontexin mandaatin hyödyntäminen ja takaisinottoyhteistyön parantaminen, ja tämän vuoden alkupuolella annetaan kestävän vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotoutumisen strategia. Lisäksi yhteistyötä parannetaan uudella paluukoordinaattorilla ja korkean tason työryhmällä.

Laillisten väylien osalta komissio antaa suosituksen uudelleensijoittamisesta ja kehottaa edistämään työ- ja opiskeluperusteisia väyliä kansainvälistä suojelua tarvitseville henkilöille. Erytisosaajadirektiiviä koskevia neuvotteluita jatketaan vuoden 2016 ehdotuksen pohjalta ja lisäksi käynnistetään julkinen konsultaatio laillisen maahanmuuton kehittämistä erityisesti osaajien houkuttelemiseksi. Komissio on jo tunnistanut keskeisimpiä kehityskohteita liittyn EU:ssa pitkään oleskelleita koskevaan direktiiviin ja yhdistelmä lupadirektiiviin, ja näihin liittyn on tulossa aloitekokonaisuus tämän vuoden lopulla.

2. Uudistuksen käsittely Saksan ja Portugalin puheenjohtajakausten aikana

Saksan puheenjohtajakaudella uudistuskokonaisuutta käsiteltiin neuvostorakenteissa tiiviisti. Tavoitteena oli ensinnäkin turvapaikkajärjestelmän uudistuksen edistäminen sopimalla yleiset poliittiset linjaukset keskeisimmistä kysymyksistä. Varsinaiseen yhteisymmärrykseen ei kuitenkaan ollut vielä syyskauden aikana edellytyksiä erityisesti ulkorajan menettelyiden ja yhteisvastuutoimien jakaessa vahvasti jäsenmaiden mielipiteitä. Näin ollen Saksa toi joulukuun viimeiseen sisäministerikokoukseen

yhteisymmärrysasiakirjan sijasta edistymisraportin puheenjohtajan asiakirjana. Raporttiin on koottu puheenjohtajan näkemys yhteisymmärryksen alueista ja avoimista kysymyksistä.

Poliittista keskustelua uudistuksen kokonaisuudesta jatketaan Portugalin kaudella ennakkotiedon mukaan kaikissa sisäministeriöiden kokouksissa ja myös kahdenvälisesti tiettyjen jäsenvaltioiden kanssa, mutta tarkempaa tavoitteenasettelua ei ole vielä ilmoitettu. Epävirallisten ennakkotietojen mukaan 28.1. kokouksessa pyrittiin hahmottamaan ainakin jäsenvaltioiden näkemyksiä turvapaikkajärjestelmän uudistuksen keskeisiin kohtiin kuuluvasta yhteisvastuusta. Taustalla olisivat komission asiaa koskevat säädösehdotukset (joiden artiklakohtainen käsittely työryhmässä on vasta alussa), mutta jäsenmailta toivottaisiin myös vapaammin vaihtoehtoisia konkreettisia näkemyksiä tuen antamisesta ja vastaanottamisesta tarkoituksenmukaisella ja vaikuttavalla tavalla. Yhteisvastuuta koskevissa keskusteluissa syyskauden aikana jäsenvaltiot ovat olleet pitkälti yhtä mieltä velvoittavan tukimekanismin tarpeesta, mutta tukimuotojen valinnasta ja erityisesti henkilöiden sisäisten siirtojen asemasta järjestelmässä on eri näkemyksiä.

Poliittisen keskustelun lisäksi useita komission ehdotuksia käsiteltiin Saksan johdolla säädöskohtaisesti teknisellä tasolla. Saksa pyrki luopumaan monien jäsenmaiden aiemmin vaatimasta turvapaikkajärjestelmän uudistamisen pakettiratkaisusta siten, että jo valmiimmaksi neuvoteltuja ehdotuksia voitaisiin hyväksyä ennen muita. Erityisesti tämä voisi koskea eurooppalaista turvapaikkavirastoa koskevaa asetusta, josta teknisiä neuvotteluita Euroopan parlamentin kanssa jatkettiin Saksan johdolla komission vuoden 2016 ehdotuksen ja siitä jo saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta. Pakettiratkaisusta luopumiseen ei kuitenkaan ole toistaiseksi ollut edellytyksiä. Portugali jatkaa joka tapauksessa työtä tavoitteena saada asetuksen sisällöstä lainsäätäjien kesken yhteisymmärrys. Lisäksi Saksa käsittelee Eurodac-järjestelmää koskevaa muutettua ehdotusta prioriteettina, mutta neuvoston (osittaisen) yleisnäkemyksen hyväksyminen jäi niin ikään Portugalin kaudelle, joka jatkaa jäljellä olevien teknisten kysymysten ratkaisemista ennen asian viemistä Coreperiin.

Laillisen maahanmuuton osalta Saksa jatkoi erityisosajadirektiivin uudistamista koskevia kolmikantaneuvotteluita Euroopan parlamentin kanssa. Neuvotteluissa on ollut esillä mm. kansallisiin lupajärjestelmiin, palkkakynnykseen, soveltamisalaan, ammattiosaamisen osoittamiseen ja EU:n sisäiseen liikkuvuuteen liittyviä kysymyksiä. Useita kohtia on vielä auki, joten yhteisymmärryksen hakemista jatketaan tavoitteena säädöksen hyväksyminen Portugalin puheenjohtajakauden aikana.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 22.1.2021

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 22.1.2021 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Katri Niskanen, SM/MMO, p. 0295 488 672

Kukka Krüger, SM/MMO, p. 0295 488 270

Sanna Montin, SM/MMO, p. 0295 488 314

Satu Kaskinen, SM/MMO, p. 0295 488 680

Matti Pitkäniitty, SM/RO, p. 0295 421 131

Hannele Taavila, SM/PO, p. 0295 488 568

Renne Klinge, UM, p. 0295 350 274

Jarmo Tiukkanen, TEM, p. 0295 047 355

Päivi Pietarinen, VNK, p. 0295 160 354

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2021-00006

KVY Patovuori Emma(SM)

18.01.2021

Asia

OSA; Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.1.2021; Schengen-alueen tulevaisuus

Kokous

Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.01.2021

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisessa sisäministerikokouksessa 28.1.2021 on tarkoitus keskustella Schengen-alueen tulevaisuudesta. Keskustelu on jatkoa ensimmäisessä ministeritason Schengen-foorumissa 30.11.2020 käydylle keskustelulle.

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjaa ei ole muistion kirjoitushetkellä vielä saatu.

Eduskunnalle annetaan alkuvuoden aikana Schengen-alueen tulevaisuuden kehittämistä koskeva E-kirje.

Suomen kanta

Suomi osallistuu aktiivisesti Schengen-järjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja tukee Schengen-alueen vahvistamista. Schengenin vapaan liikkuvuuden periaatteen turvaaminen on tärkeää.

Pääasiallinen sisältö

Komission Schengeniä koskevat aloitteet

Komissio antoi 12.5.2017 (2017/3349) suosituksen oikeasuhteisista poliisitarkastuksista ja poliisiyhteistyöstä Schengen-alueella. Suosituksen tavoitteena oli kannustaa jäsenmaita tiiviimpään poliisiyhteistyöhön ja poliisitarkastusten tehokkaampaan käyttöön sisärajalvonnassa.

Komissio antoi 27.9.2017 ehdotuksen Schengenin rajasäännösten muuttamiseksi sisärajalvonnassa palauttamista koskevien artiklojen osalta. Neuvoston yleiskannasta sovittiin 19.6.2018. Trilogi-neuvottelut asetuksesta keskeytettiin Romanian puheenjohtajakaudella 2019, eivätkä ne ole sen jälkeen jatkuneet.

Komissio antoi 3.10.2017 suosituksen (2017/1804) sisärajalvonnassa väliaikaista palauttamista Schengen-alueella koskevien Schengenin rajasäännösten säännösten soveltamisesta. Suosituksen tavoitteena oli vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvien vaikutusten rajoittaminen ja sen edellyttämien toimenpiteiden toteuttaminen jäsenmaissa.

Komissio ilmoitti 23.9.2020 tiedonannossaan maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta, että se tulee perustamaan Schengen-foorumin, jonka tavoitteena on mahdollistaa tiiviimpi yhteistyö ja luottamuksen rakentaminen. Foorumi kokoontui ensimmäisen kerran ministeritasolla 30.11.2020 ja sen on tarkoitus kokoontua jatkossa säännöllisesti sekä asiantuntija- että ministeritasolla.

Komission on tarkoitus vetää pois vuonna 2017 antamansa muutosesitys Schengenin rajasäännöstöstä ja antaa toukokuussa 2021 uusi strategia Schengenin tulevaisuudesta ja samalla käynnistetään Schengenin arviointi- ja valvontamekanismi-asetuksen, Schengenin rajasäännöstön ja viisumiprosessien digitalisointia koskevan asetuksen uudistaminen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 22.1.2021

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 22.1.2021 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjaa ei ole vielä saatu.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Emma Patovuori, SM/KVY, p. 0295 488 273

Jani Järäinen, SM/RO, p. 0295 4211 34

EUTORI-tunnus

Litteet

Viite

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2021-00010

PO Airiainen Monna(SM)

18.01.2021

Asia

OSA; Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.1.2021; Europolin tulevaisuus

Kokous

Sisäministereiden epävirallinen videokokous 28.01.2021 - 28.01.2021

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Kokouksessa keskustellaan Europolin tulevaisuudesta komission 9.12.2020 antaman ehdotuksen (COM(2020) 796 final) Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) toimeksiannon vahvistamisesta, joka korvaa Euroopan parlamentin ja neuvoston 11 päivänä toukokuuta 2016 antaman asetuksen (EU) 2016/794 pohjalta. Tähän liittyen komissio antoi myös toisen asetusehdotuksen, jossa muutetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta Schengenin tietojärjestelmän (SIS - lainvalvontayhteistyö) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä ((EU) 2018/1862). Puheenjohtajan tausta-asiakirjaa ei muistion laatimishetkellä ole vielä käytettävissä eikä keskustelun sisällöstä ole vielä saatu tarkempia tietoja.

Uudistuksen teemoja on käsitelty mm. lokakuussa 2020 pidetyssä Europol-konferenssissa, jossa EU:n sisäministerit hyväksyivät Europolin tulevaisuutta koskevan 10 kohdan julistuksen. Lisäksi Suomen puheenjohtajuuskaudella joulukuussa 2019 hyväksyttiin neuvoston päätelmät Europolin yhteistyöstä yksityisten toimijoiden kanssa.

Asetusehdotusten käsittely asiantuntijatasolla on tarkoitus aloittaa Europol-asetusehdotuksen osalta lainvalvontatyöryhmässä (LEWP) tammikuun lopulla ja SIS-asetusehdotuksen osalta tiedonvaihtotyöryhmässä (IXIM) helmikuussa.

Suomen kanta

Suomi tukee Europol-asetuksen uudelleenarviointia ja katsoo, että asetusta on kehitettävä, jotta Europolin mahdollisuuksia tukea jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia voidaan tehostaa. (E 119/2020 vp)

Tarkemmat kannat esityksissä esitettyihin muutoksiin tullaan ottamaan valmisteilla olevassa U-kirjelmässä.

Pääasiallinen sisältö Ehdotus Europol-asetuksen muutokseksi

Ehdotuksessa todetaan, että Europol-asetuksessa on havaittu selkeitä puutteita, jotka estävät Europolia saavuttamasta tavoitteitaan mahdollisimman tehokkaasti. Näihin

ongelmakohtiin on välttämätöntä tarttua vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tehokkaammaksi torjumiseksi nykypäivän alati muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Tarkistettu Europol-asetus auttaisi Europolia tekemään tuloksellista yhteistyötä yksityisten osapuolten kanssa rikollisten rajat ylittävien palvelujen, kuten viestintä-, pankki- tai liikennepalvelujen, käytön torjumiseksi ja toimittamaan todisteita jäsenvaltioille.

Europolille esitetään myös parempia valmiuksia käsitellä laajoja ja monimutkaisia tietoaaineistoja ja vastata lainvalvontaviranomaisten big data -haasteeseen. Europol voisi väliaikaisesti käsitellä saamiaan henkilötietoja selvittääkseen, koskevat tiedot sellaisia henkilöitä (esim. rikoksesta epäillyt, kumppanit, uhrit, todistajat ja ilmiantajat), joiden tietoja voidaan kerätä ja käsitellä ristiintarkistamista varten. Muutos huomioi Euroopan tietosuojavaltuutetun Europolille aiheesta antaman päätöksen, jossa nostettiin esiin edellä mainittu henkilötietojen käsittelyä koskeva ongelma.

Europolin asemaa esitetään vahvistettavaksi tutkimuksessa ja innovoinnissa ja lainvalvontaviranomaisten kannalta merkityksellisten puutteiden korjaamiseksi, kuten uusien teknologioiden kehityksessä, jotka vastaavat lainvalvonnan tarpeita.

Ehdotuksella vahvistetaan myös Europolin tietosuojakehystä linjaamalla tietosuojaa koskevat artiklat olemassa olevan tietosuojalainsäädännön kanssa. Lisäksi siinä esitetään vahvistettavaksi Europolin yhteistyötä kolmansien maiden kanssa erityistilanteissa ja tapauskohtaisesti Europolin tavoitteiden soveltamisalaan kuuluvien rikosten ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Ehdotuksella vahvistetaan myös Europolin yhteistyötä Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) kanssa ja selvennetään Europolin asemaa pyytää tutkimusten aloittamista rikoksista, jotka kuuluvat Europolin tavoitteiden soveltamisalaan.

Lisäksi Europolille esitetään uutta tehtävää, jossa se jäsenvaltioiden ennakkokonsultoinnin jälkeen ja Europolin pääjohtajan valtuuttamana voisi syöttää SIS:iin tiedon kolmannen maan kansalaisesta, jota epäillään osallistumisesta rikokseen, josta Europol on toimivaltainen ja josta se on tietoinen kolmansilta mailta tai kansainvälisiltä järjestöiltä saatujen tietojen perusteella. Yksityiskohtaiset tähän liittyvät säännökset esitetään lainvalvontayhteistyötä käsittelevässä SIS-asetusehdotuksessa.

Ehdotus lainvalvontayhteistyötä käsittelevän SIS-asetuksen muutokseksi

Tällä hetkellä kolmansien maiden kautta saatujen tietojen jakamisessa EU:n sisällä on rajoituksia, erityisesti siinä miten tiedot henkilöistä, jotka ovat epäiltyjä tai tuomittuja rikoksista tai terrorismirikoksista, saadaan jäsenvaltioiden etulinjan viranomaisten tietoon reaaliajassa. Sama koskee tietoja, joita kansainväliset järjestöt jakavat Europolin kanssa. Ehdotuksessa kuvattu ongelma syntyy mm. pyrittäessä havaitsemaan vierastaistelijoita. Europol arvioi, että tällä hetkellä tietoja noin 1000:sta vierastaistelijasta, jotka luotetut kolmannet maat ovat toimittaneet Europolille ja yksittäisille jäsenvaltioille, ei ole lisätty SIS-järjestelmään. Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan aina voi syöttää SIS-järjestelmään kolmansilta mailta tai kansainvälisiltä järjestöiltä saamiaan tietoja vierastaistelijoista. Tämä muodostaa huomattavan turvallisuusvajeen.

Ehdotuksessa todetaan, ettei Europol tällä hetkellä pysty toimittamaan reaaliajassa jäsenvaltioille edellä mainittuja tietoja, koska se ei voi tehdä kuulutuksia SIS-järjestelmään, eikä etulinjan viranomaisilla ole välitöntä pääsyä Europolin omiin tietojärjestelmiin tai Europolin ETIAS-seurantalistalle syöttämiin tietoihin. Tämän

turvallisuusvajeen korjaamiseksi ehdotuksen tavoitteena on perustaa uusi kuulutusluokka Europolin yksinomaiseen käyttöön erityisissä ja tarkoin määritellyissä tapauksissa ja olosuhteissa.

Europol voisi analyysinsä perusteella ja jäsenvaltioiden kuulemisen jälkeen syöttää SIS-järjestelmään tietoja kolmannen maan kansalaisen epäilystä osallisuudesta rikokseen, johon Europol on toimivaltainen. Europolia koskevan erityisen kuulutusluokan tarkoitus on tarjota tietoa loppukäyttäjälle ja lähettää tietoja takaisin Europolille tarkastuksen ajankohdasta ja paikasta. Sen on tarkoitus olla ns. viimeinen keino, jossa Europol merkitsee kuulutuksen jäsenvaltioiden puolesta. Toteutettavana toimenpiteenä jäsenvaltio ilmoittaa Europolille (kansallisen Sirene-toimiston välityksellä), että henkilö oli paikalla, tarkastuksen paikka, aika ja syy. Tämän raportoinnin lisäksi jäsenvaltiolle, jossa osuma tapahtui, ei olisi muuta velvollisuutta. Kuulutuksen tekevä jäsenvaltio pystyy kuitenkin tapauskohtaisesti ja täyttä harkintavaltaa käyttäen, ja Europolilta saatujen taustatietojen perusteella, määrittämään, onko henkilön suhteen toteutettava lisätoimenpiteitä kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 22.1.2021

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 22.1.2021 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Nämä lainsäädäntöaloitteet annettiin osana toimenpidepakettia, jonka komissio esitteli vahvistaakseen unionin vastausta terrorismin aiheuttamaan uhkaan. Ehdotus Europolin toimeksiannon vahvistamisesta on jatkoa EU:n turvallisuusunionistrategialle vuosiksi 2020–2025. Strategiassa komissio sitoutui keskittymään painopistealoihin, joilla EU voi tuoda lisäarvoa jäsenvaltioiden tukemiseen Euroopan asukkaiden turvallisuudesta huolehtimisessa.

Asiakirjat

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjaa ei ole vielä saatu.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Monna Airiainen, SM/PO, p. 0295 488 360
Päivi Pietarinen, VNK, p. 0295 160 354
Anssi Kangas, POHA, p. 0295 481 842

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
